

Секція 2
**ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЇХ ГАРАНТІЇ: РЕТРОСПЕКТИВА І ВИКАКИ
СЬОГОДЕННЯ В ТЕОРІЇ ПРАВА**

БРАТАСЮК Марія Григорівна,
*професор кафедри філософії Львівського
національного університету імені Івана
Франка, доктор філософських наук, професор*

**ДЕЮРИДИЗАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ЯК РУЙНАЦІЯ
СМИСЛОВОГО ПОЛЯ ПРАВА**

1. Сучасна Україна має пережити правове реформування, але не поверхове, позірне, а глибинне, яке сягнуло б стереотипів та кодів мислення як представників влади, так і громадян, всіх суб'єктів права. Глибинна інтелектуальна реформа є не просто складовою правової реформи, а базовою складовою, хоча не всі правники з цим погоджуються, традиційно мислячи, що для реформи достатньо вдосконалити нормативну базу та правові інституції.

Науковці слушно вважають, що проблема осмисленого, цілісного, інтегрального правового мислення, на противагу обезсмішеному, «облікуючому, калькуючому технократичному мисленню, як чиннику правового розвитку в глобалізованому світі, поки що відноситься до малорозроблених, тому висвітлення її нині необхідне»[1, с. 5-6]. Нині в світі домінує раціоцентричне, облікуюче мислення, сформоване в «порожньому світі» (Г. Дейлі), де був надлишок ресурсів і чимало незаселених просторів. Це мислення, спрямоване на все більше зростання та використання, його споживацькі стереотипи та настанови продовжують використовуватися вже в нинішньому «повному», перенаселеному світі. Мислення, народжене буржуазною споживацькою культурою, облікуюче, фрагментарне, редукаціоністське, позбавлене глибини смислів, не орієнтоване на них. На жаль, цей різновид мислення дуже поширився за добу незалежності в пострадянській Україні. Мислення, орієнтоване на вигоду, прибуток і зовсім не перейняте наслідками свого опредметнення, відповідальністю за ці наслідки. Цей різновид мислення проник глибоко в усі сфери нашого життя, і правова сфера теж не стала винятком.

«Осмислююче мислення» (М. Гайдеггер), тобто, мислення, спрямоване на глибинні сенси, гуманістичне, інтегральне, не пронизане вигодою, прибутком, мислення з ціннісним виміром, «на противагу поверховому, облікуючому, повинно не лише адекватно відображати реальність, але й десь на пів-крока чи на крок йти попереду неї, і що дуже важливо, передбачати наслідки своєї об'єктивізації, творити нові буттєві продуктивні, а не руйнівні, смисли [1, с.8-9]. Українській правовій сфері необхідне саме таке мислення, мислення відповідальне, передбачливе, пронизане турботою про українців, державу, їх нинішнє і майбутнє. Відповідаючи на питання, що означає мислити,

М. Гайдеггер наголосив, що мислення – це відповідь на запити буття. Воно є відгуком, відозвою на поклик буття, спів-відповідністю йому [2, с.134-146]. Ця відозва може бути мінімальна, поверхова, безсмыслена, а може бути глибинно увідповідненою йому, тоді творяться життєствердні смисли, продуктивні, глибинні, гуманістичні.

Право, найперше правове мислення, є відозвою на поклик буття. Що являють собою правові смисли, що виражають суть права? Це не що інше, як «відозви, відповіді на запити реального життя. У них особлива місія – гармонізувати буття, гуманізувати, захищати від хаосу, впорядковувати, здійснювати увідповіднення буття фундаментальним загальнолюдським цінностям тощо» [1, с. 9-10]. Смислами права є загальнолюдські цінності: справедливість, свобода, повага до людської гідності, людське життя, рівність суб'єктів права, повага до приватної власності, спільне благо тощо – вони відображають фундаментальні зв'язки людського буття, тому ствердження та захист їх мають бути обов'язком всіх і кожного. Опредметнювати, здійснювати ці смисли, розвивати розширювати поле їхнього впливу – означає творити правове життя, правову державу, правовий простір.

2. Нинішня Україна, будучи транзитивним суспільством, вимагає глибинних трансформацій мислинневої культури, поза якими навряд чи можливе творення правового суспільства. Глибинне реформування сучасної України не готові здійснити реформатори зі старими принципами, стереотипами та кодами мислення, тоталітарною ієрархією цінностей, з раціоцентричним, «облікуючим», безсмысленим мисленням. Україна не може назвати себе правовою державою, не дивлячись на чималу армію правників, обширне законодавство, судочинство, юридичну освіту та науку тощо. Не може, бо права насправді в країні не так багато, як хотілося б. Права як форми суспільних відносин. Чимало цих відносин в державі розвиваються поза правом, хоча не поза законами, значна кількість яких є замовними, а, отже, неправовими.

Українська правова реальність розбалансована, розірвана, почасти ірраціональна, бо такою її створило таке ж фрагментарне, розірване, безсмыслене, часткове, редукціоністське, безвідповідальне правове (чи ж правове?) мислення. В цій розбалансованій реальності продовжують нівелюватися, звужуватися, руйнуватися правові смисли, які мають бути звернені до практичного життя, сприяти ціннісному ствердженню людини, поєднувати її зі структурами правового буття, з фундаментальними засадами його. Коли руйнується єдність смислів правового буття та його структур, наслідком буде руйнування людини як суб'єкта права. Якщо ця руйнація смислів правового буття здійснюється масштабно, наслідки теж будуть масштабними – людей і їх відносин, що випадатимуть з правового поля, ставатиме все більше.

В українській правовій реальності продовжують продукуватися псевдоправові смисли, які зумовлюють руйнацію правового життя: в правозастосовній діяльності час від часу реалізується теза, що стала визначальним принципом - «закон є закон», безвідносно до того, правовий він чи ні; «буква закону» важливіша від духу права; держава як особлива цінність з її (груповим) інтересом, безвідносно до її недемократичної суті; людина як щось

другорядне, похідне від держави; «маю силу - маю право», «маю гроші - маю право», бо я відношуся до «особливої» соціальної групи; «вибіркове правосуддя – вибіркова справедливість», не зважаючи на конституційні принципи верховенства права і рівності перед законом тощо.

Такими псевдоправовими смислами, а вірніше їх сурогатами, не гребує ні законодавець, ні навіть КСУ, на жаль.

Правова держава – це держава, де люди об'єднані спільними правовими смислами, які опредметнюються у їх взаємодії, стверджуючи правовий простір, простір, наповнений правом. І навпаки – де цими смислами нехтують, відбувається деюрідизація суспільного життя, а, якщо це відбувається так інтенсивно, як в сучасній Україні, то це не може не тривожити всіх мислячих людей і правників найперше.

Список використаних джерел

1. Братасюк М. Г., Росоляк О. Б. Розширення та збагачення смислового поля права як шлях творення правового суспільства. *Актуальні проблеми правознавства*. 2 (22)/2020. С.5-10.

2. Хайдеггер М. Что значит мыслить? Разговор на проселочной дороге. М.: Высшая школа. 1991. С.134-146.

ВАСЮТА Юлія Володимирівна,

*здобувач ступеня вищої освіти магістра
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

ЛАПКА Оксана Ярославівна,

*доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

СТАДІЇ НОРМОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження проблемних аспектів нормотворчості, нормотворчого процесу і, зокрема, його стадійності є надзвичайно широкими та охоплюють великі за обсягом блоки наукових знань.

Стадії нормотворчого процесу та їх класифікація залишаються предметом живих досліджень як у вітчизняній, так і у світовій правовій науці. При цьому більшість положень та висновків, що містяться в наукових працях, на жаль, формуються на застарілому фактичному матеріалі або законодавстві, що не може розкрити усіх багатоманітних властивостей нормотворчого процесу в сучасний період. Нормотворчий процес характеризується структурованістю, поетапністю та закономірною послідовністю. Це спеціальна організаційно-правова діяльність